

Jožef Vajdetič

SPOMINI NA ŠROP BILEČA II. DEL

pitomac 54. klase od 11.3.1977 do 13.10. 1977

vodnik stažist od 14.10.1977 do 2.6.1978

Naša spalnica (moja postelja je bila na desni strani pri tretjem oknu, ko sem bil vodnik stažist pa sem imel prvo posteljo na levi).

Foto 21. junij 2018: Zlatko Traven 47. klasa

Zadolžili smo delovno obleko, ki je bila predvidena za vsako dnevna opravila. Obleke so bile tudi nošene, vendar kemično očiščene, cele in zložene. Tukaj je bilo zadolževanje po principu ocene skladiščnika, ki je bil CO. Zopet so sledili postroji in kontrola opreme, če je vse tako kot mora biti. Kar ni odgovarjalo pri posameznikih, so morali iti nemudoma zamenjati v skladišče. Drugi problem je bila obutev, ki je bila nova in neuhojena, morda neustrezna in žulji so bili prisotni pri posameznikih. Pri obutvi je bilo nekaj več problemov, posebno pri tistih z veliko, kakor tudi majhno številko, ker ni bilo ustreznih številok.

Bil je primer, vendar ne iz naše čete, ko je pitomac še nekaj dni hodil v športnih copatah, ker niso dobili tako velike številke škornjev in nizkih čevljev (št. 48 / 50). Sledil je komplet gumbov in če je kateri manjkal, ga je bilo potrebno takoj prišiti. Gorje tistemu pitomcu, katerega je dobil oficir pri jutranjem postroju („smotri“), da je imel gumb simbolično pripet z vžigalico ali pričvrščen z žico.

Jaz sem si od doma prinesel zelo močan sintetični sukanec, katerega so uporabljali za šivanje kamionskih ponjav na kočevskem podjetju Oprema. Gumb, prišit s tem sukancem je ostal na bluzi, plašču ali srajci za vedno.

Naslednja faza je bila označevanje obleke, posebno tiste, ki je šla na pranje. Na našitek ovratnika smo s tušem za perilo („tuš za rublje“) napisali dodeljeno nam številko.

Jaz sem dobil številko 85 – 24. S to označbo je bilo zagotovljeno, da si vedno dobil svoja oblačila.

Vojašnico s treh strani obdaja obzidje visoko štiri metre in debelo meter. Vsakih petdeset metrov je bil okrogel stražarski stolp s kovinskimi vrati v pritličju in notranjimi stopnicami. Stolpi so bili visoki okrog šest metrov. Nekega popoldneva je prišla komanda za delovno akcijo in cel bataljon se je zagnal na delo. Naša in tretja četa sta rušili del obzidja, ostali dve četi sta vozili zemljo iz rajona strelišča in sta znotraj obzidja, ki se ni rušilo urejevali zelenice. Vse kar je bilo v kasarni zelenega je bilo delo človeških rok. Vsa drevesa so bila načrtno posajena. Predvojni zaporniki so tolkli in klesali kamen, mi smo podirali obzidje. Kamnite bloke iz obzidja smo kotalili na roke v dolino, kjer naj bi stale nove učilnice. Nič ni bilo od tega.

Naslednji korak, ki smo ga zelo težko pričakovali je bilo zadolžitev z orožjem. To je bilo veselja in ogledovanja te naše oborožitve. Za mene to ni bil ne vem kakšen dogodek, kajti v moji družini je lov že od 1908 leta.

Moja osebna oborožitev je bila kot sem že omenil PAP M 59/66, dvojna usnjena torbica za naboje ali „fišeklije“, zložljiva lopatica ali „ašovčič“, aluminijasta čutarica, porcija, jedilni pribor, zaščitna maska M1 in jeklena čelada. Sedaj pa je bilo potrebno kot pomočnik pomagati še namerilcu PM. Postolje za PM (23 kg), dve rezervne cevi, dve kovinski škatli, boben za naboje in RAP (rezervni alat i pribor - rezervno orodje in pribor). Vod je zadolžil še MM (minomet) 82 mm M 69 in MM 60 mm M 60 komplet s piketi. Piketi ali trasirke so aluminijaste palice velikosti obcestnih količkov za zimsko označevanje in tudi pobarvani so tako.

Četa je imela še dva netrajna topova 82 mm za protioklepno borbo.

Tako otovorjeni smo odšli v četo in po formaciji orožje zložili v „soške“ - lesena stojala.

Puškomitraljez kal. 7,9 mm M 53

Google, dostopno 31. 3. 2020.

Po kosilu ni bilo prosto, ampak smo morali biti zaposleni. Izdelovali so se razni sezname in že so nas zaposlili z raznimi nalogami v vodu in četi. Vse smo lahko opravljali, le straže nismo izvajali, ker smo prvo morali položiti t. i. „zakletvu“ ali prisego. Po položitvi prisega smo šele sposobni za bojne naloge kot je bila straža. Stražarska služba je bila ena glavnih

bojnih nalog v miru.

V primeru kaznivega dejanja, smo bili podvrženi vojaškemu sodišču, ki so bila stroga in kazni visoke.

V času uvajanja smo si ogledali kar nekaj „nastavnih“ (poučnih filmov). Filme smo gledali v kino „sali“ (dvorani) in to kompletan bataljon. Dvorana je bila namenjena tudi prebivalcem Bileče za ogled civilnih filmov. Mesto Bileča ni imelo kina dvorane. Dvorana je bila znana vsem generacijam ŠROP po svoji posebnosti. Od trenutka, ko so se ugasnile luči, je v času desetih minut zaspalo več ko polovica pitomcev. Vodniki stažisti so že vedeli za to slabost in so občasno nenadoma prižgali luč, ter zavpili: „Ne spavaj!“ Ta slika prebujanja je bila nekaj posebnega in zelo smešna.

Eni so skočili pokonci, ker so mislili, da je jutranja budnica, drugi so grabili po kapah, tretjim ni bilo jasno, kje se nahajajo...

V nadaljevanju obdobja do prisege ne bom opisoval po dnevih, ker se bi opravila suhoparno ponavljala. Dogajanje bom strnil v kronološki pregled dogodkov. Kot prvo se moramo seznaniti s predmetnikom v času šolanja, ki je obsegal 17 predmetov, stražarsko službo in še metodiko za izvajanje predavanj in usposabljanja v vlogi inštruktorja.

Predmetnik v času šolanja:

Kratica	Srbohrvaški izraz	Slovenski izraz
J	Jugoslavija	Jugoslavija
ONO	Opštenarodna odbrana	Splošna ljudska obramba
V.P.	Vojni propisi	Vojaški predpisi
Č.K.	Čitanje karata	Kartografija
T.T.	Teorija taktike	Teorija taktike
T.O.	Taktička obuka	Taktično usposabljanje
TAK.	Taktika	Taktika
INŽ.	Inžinjerija	Inženirija
S.O.	Strojeva obuka	Usposabljanje iz postrojevanja
O.J.	Oklopne jedinice	Oklepne enote
N. N.G.	Naoružanje sa nastavom gađanja	Oborožitev s poukom streljanja
ABHO	Atomsko, biološko, hemijsko oružje	Atomsko, biološko in kemijsko orožje
B.O.	Bezbednostna obuka	Pouk iz področja varnosti
ART.	Artijlerija	Topništvo
F.V.	Fizičko vaspitanje	Telesna vzgoja
R.V. i PVO	Ratno vazduhoplovstvo i protiv vazдушna odbrana	Vojno letalstvo in protiletalska obramba
VEZA	Veza	Veza

Po preteku štirih mesecev smo morali imeti vse predmete pozitivno ocenjene, če smo hoteli pridobiti čin „desetarja“ (desetnika). Vsi, ki so imeli kakšno negativno oceno, so morali opravljati popravne izpite in šele nato so bili povišani v čin. V četrtek 30. junija 1977 se je bral ukaz o povišanju v čin in je začel veljati v petek 1.7.1977. Popoldan in še zvečer je bil tečaj šivanja činov na srajce, bluze in plašče. Dobili smo rdeč trak, pribor za šivanje smo pa

itak imeli. Čin je moral biti zgledno prišit, za kar so zopet obstajala pravila.

Nič koliko težav so imeli tisti, ki niso nikoli držali šivanke v roki. Na jutranjem postroju je moralo biti vse v skladu z ukazom. Štiriinpetdeseta klasa je „pocrvenila“ (pordečela). Obdobje se je imenovalo prvi „kvalifikacioni period“ (prvo kvalifikacijsko obdobje).

Kakor je razvidno iz tabele je bil urnik kar natrpan. Vsebine predmetov, če odštejemo teoretične predmete, so se odvijale na terenu. Določene vaje in teme so se izvajale tudi v popoldanskem in nočnem času. Takšni dnevi so nam prinesli zasluženi počitek šele okrog polnoči. Na nogah smo tako bili 18 ur.

Čez nekaj dni je bila komanda, da moramo vsi na „vakciniranje „ v „stacionar“. To pomeni, da smo šli po injekcijo v ambulanto. Injekcija je bila kar zajetna in je pomenila zaščito pred različnimi okužbami in prehladnimi obolenji. Lahko si ležal v mrzli vodi, blatu, snegu ali pojedel napihnjeno konzervo pa ni bilo nobenih posledic. Cepili so nas v levo roko in nastale so reakcije. Roke so zatekle do komolca, povečala se je telesna temperatura, vendar ne pri vseh. Bolečine v roki pa so bile kar hude, tako, da smo eden drugemu pomagali obleči težki plašč. Dva dni smo bili oproščeni jutranje telovadbe, potem pa spet s polno paro naprej.

V obdobju do prisege, ki je trajalo slab mesec je bil poudarek na postrojivnem pravilu in vojaških predpisih. Vzporedno smo pričeli jemati tudi snov iz teoretičnih predmetov, ki so se odvijali v učilnicah. V tem času smo se tudi slikali za vojaško knjižico, ter šli na odvzem vzorca krvi za določitev krvne skupine, ki se je vpisala v vojaško knjižico. Slike so bile formata kot za vsak osebni dokument. Slikal nas je poklicni civilni fotograf iz mesta. Da je porabil manj filma, sva se morala skupaj fotografirati po dva. Dobili smo slike tudi za spomin. To sliko sem priložil v pismo, ko sem prvič pisal domov. V tem času je šola izvedla za vse nas „pokazno gađanje“ (prikaz streljanja) s pehotno oborožitvijo, protioklepnim orožjem, ročnimi bombami in eksplozivi. Od poligona smo bili na neki vzpetini dovolj oddaljeni z dobrim pogledom na izvedbo aktivnosti. Po končanem prikazu so nas peljali od ene do druge delovne točke, da smo si ogledali učinke posameznega orožja in eksplozivnih sredstev.

V tistem času je bil edini stik z domačimi pismena komunikacija. Vsaka četa je imela četrtega starešino, ki je bil po činu podoficir. Naš Meho Husić je bil „stariji vodnik I. klase. Ti četni starešine so šli vsak dan v mesto, ter prinesli pošto in nakazan denar za pitomce iz svoje enote. Pošta za poveljstvo šole je potekala po svojem kanalu.

Četni starešine so pošto predali dežurnim čet ob postroju za kosilo, kjer se je pošta razdelila. Nekaj časa je še bilo do odhoda v jedilnico in pošta se je hlavno prebirala, predvsem na betonskem zidu ob pisti, ki je bil višine klopi. Denar pa je četni starešina osebno delil po seznamu prejemnikov v svoji pisarni proti podpisu. Pri denarju je bil nadzor natančen, da ne bi prišlo slučajno do bilo kakšnih nepravilnosti. V JLA so se bali, da bi v primeru nepravilnosti prišla v javnost novica, da se denar krade vojakom.

Vsak mesec smo dobili vojaško plačo, ki je bila namenjena za nakup osnovnih higienskih pripomočkov (milo, zobna pasta, žiletke...), sredstev za čiščenje obutve ter pisma in znamke. Plača vojaka je znašala takratnih 60 dinarjev (20 €), desetnika 80 dinarjev (30 €) in vodnika stažista 120 dinarjev (40 €).

Civilno pošto smo oddajali v nabiralnike pred stavbami namestitve. Pošto je pobral četni starešina, ko je šel v mesto na pošto.

Pošto smo oddajali ob sobotah in nedeljah lahko tudi v mestu in kot vodniki stažisti ob sredah, ko smo imeli izhod.

Pitomci iz južnih republik so bili veliko bolj navezani na domače in so jih v teh prvih dneh zelo pogrešali, posebno tisti, ki so bili poročeni in so celo pričakovali naraščaj. Ker je bilo obdobje med oddano in prejeto pošto od doma predolgo, so kar hitro osvojili dodaten kanal za stik z domačimi in to je bil telefonski pogovor.

V prostorih čete je četni starešina pred svojo pisarno napisal na oglasno desko:

- dobili „novac“ (denar),
- „ imaju zakazan telefonski“ (najavljen telefonski pogovor od doma dne....ob ...uri).

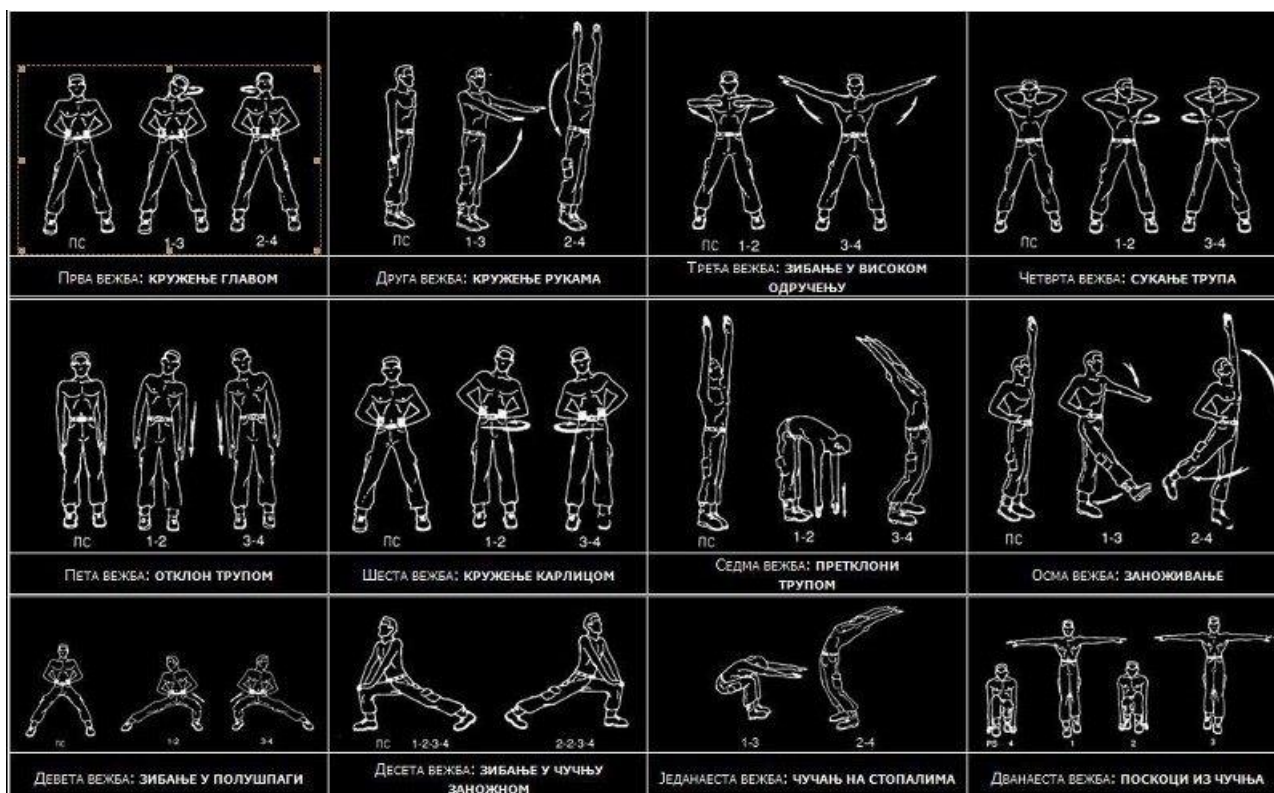
Posameznik je moral z obvestilom pošte o najavljenem pogovoru do komandirja voda, da je odobril izhod v mesto v času tri, štiri ure, vendar ne vedno. V primeru, da je bil pouk na terenu popoldan je telefonski počakal do sobote dopoldan.

Tukaj je včasih prišlo do situacij, da je primer reševal komandir čete. Večinoma je rešil primer tako, da je vpleteni lepo korakal z nami na pouk. Jaz teh problemov nisem imel.

Ta kanal je bil dosegljiv šele po opravljeni prisegi, ker do takrat ni bilo izhodov v mesto. Izhod pa ni bil kar tako enostaven. Potrebno se je bilo obleči v novo uniformo, obrit, primerno postrižen, kar je potrdil dežurni čete in šole. Po prihodu v kasarno se je moralo zopet dati v delovno uniformo in nadaljevati z delom.

Posebno mesto je tukaj namenjeno jutranji „fiskulturi“ ali telovadbi. Na postrojivnem prostoru smo dobili ukaz, kako bomo oblečeni. Režim je ukazal dežurni oficir šole glede na zunanjo temperaturo. Na podlagi odčitane temperature na termometru je na osnovi tablic določil režim. Telovadbo smo izvajali v bluzah, srajcah, majicah in slečeni do pasu. Celotna kasarna je morala biti pri telovadbi enotno oblečena. Pričelo se je s tekom po kasarni. Najprej krajše proge, nato daljše in končno tudi do 3 km, ko smo bili fizično že utrjeni in v pripravah na športna tekmovanja tako v bataljonu, kot v okviru šole. Na koncu smo izvedli še devet razgibalnih vaj. „Za prvu vežbu u početni stav“...(za prvo vajo v začetni položaj). Le redko kdaj je telovadba odpadla. Zelo slabo vreme ali druge aktivnosti, ki po obsegu niso časovno dopuščale izvedbe. Vendar smo kaj hitro vzljubili jutranjo telovadbo, ker smo se počutili odlično in še kondicijo smo nabirali, ki nam je skozi šolanje prišla še kako prav.

SKICE VAJ

Facebook, dostopno v skupini ŠROP Bileća, 25.3.2020

Podnapisi vaj na skicah so v srbohrvaščini in še v cirilici, zato smo naredili še prevod z obrazložitvijo.

Vaje:

1. Kroženje z glavo
2. Kroženje z rokami
3. Zamahovanje v visokem odročanju
4. Sukanje trupa
5. Odklon trupa
6. Kroženje z boki
7. Predkloni
8. Izmenično nihanje z nogami *
9. Zibanje v polovični špagi *
10. Zibanje v klečeči zanoški *
11. Počepi na polnem stopalu
12. Poskok iz čepečega položaja

Vaje, ki so označene z zvezdico nismo izvajali. Pri vsaki vaji smo izvedli osem ponavljanj 1-2, 3-4 do 8-2, 3-4.

Osnove postrojavanja smo že osvojili.

Zbor, na desno ravnajs, na levo krug, u desno rame (orožje), k nozi in osnove strojevega koraka.

V prevodu to zgleda tako: zbor, poravnaj se na desno, na levo okrog, v desno rame, k nogi in osnove paradnega marša.

Z mesta za postroj smo vedno krenili s strojevim korakom, nato je sledila komanda: "Marševskim korakom!" (pohodnim korakom). Osnove strojeve obuke smo trenirali, da se nam je že upiralo, vendar tu ni bilo milosti. Razdeljeni smo bili v dvojice in izdajali komande eden drugemu in to zelo glasno. Po dveh urah treninga smo bili že malo

hripavi, kajti komande morajo biti jasne in glasne. Posebna pravila so veljala za pozdravljanje nadrejenih starešin. Pokončna drža, pogled, drža roke v pozdravu in leve roke ob telesu, vse do potankosti. Pozdravljati smo morali vodnike stažiste in ko so se ti naveličali, smo pozdravljali bližnja drevesa. Gibali smo se strumnim korakom in v mimohodu smo pozdravljali akacije, smreke, bore...

Dan prisege se je hitro približeval in postajali smo pravi vojaki. Trenirali smo še strojevi korak, ki ima svoje zakonitosti. Stopalo nikakor ni smelo s celo ploskvijo butniti ob tla, ampak zaporedje prsti, peta. Kdor je tolkel s celo nogo je imel kar bolečine v nogah pa še moda so se mu obesila do „kolen“.

Dobili smo vojaške knjižice, zelene barve in opremljene z vsemi potrebnimi podatki in žigi ter krvno skupino, ki je bila pri meni A Rh D - . Zraven je bila še stalna dovolilnica za „izlazak u grad“ izhod v mesto z opombo „Kupanje u jezeru zabranjeno“. Nad jezerom je bil ob cesti, ki pelje iz Trebinja mimo vojašnice v Bilečo in dalje proti Foči manjši gostinski objekt, v katerega smo imeli prepovedan vstop. To je bila edina prepoved od vseh gostinskih lokalov v Bileći. Prepoved kopanja je verjetno veljala kot preventiva pred utopitvami, obisk lokala pa kot preprečitev druženja pitomcev v lokalu s tujimi turisti. Zakaj? Nevarnost podkupovanja tujih obveščevalnih služb in tako pridobivanja podatkov o ŠROP in JLA.

Pri zadolževanju smo dobili tudi kopalke zastarelega kroja, da se bomo lahko kopali v bazenu, ki je bil na območju vojašnice. Nikoli se nismo kopali in vode je bilo redko kdaj v bazenu toliko, kolikor so jo prinesle padavine. Kopanje smo imeli dvakrat na teden ob torkih in petkih popoldan.

„Dnevne zapovedi“ (dnevna povelja) so se brala vsak dan pred kosilom, ko smo bili postrojeni na pisti. Povelja in ostale informacije so podali dežurni čet, kaj bolj pomembnega pa komandirji vodov ali komandirji čet.

Dnevno povelje je zajemalo naslednje točke:

1. Dežurni v četi
2. Pomočnik dežurnega čete
3. Redarji v umivalnici
4. Redarji v WC
5. Požarni na hodniku
6. Dežurni pri učilnici
7. Redarji v spalnicah po vodih

Dežurni je bil na dolžnosti od sedmih zjutraj do polnoči, pomočnik dežurnega pa od polnoči do sedmih zjutraj.

Redarji v umivalnici in WC so delo načeloma izvedli do 22.00 ure, ko je bil znak s trobento za nočni počitek.

Prvi požarni je bil do polnoči, drugi od polnoči do sedmih zjutraj. V dopoldanskem času in v času popoldanskih aktivnosti ni bilo požarnih, ker so morali biti pri pouku.

Zanimiva je bila dolžnost požarnega na hodniku, kjer so bile keramične ploščice. Po dolžini hodnika je bilo 107 vrst ploščic, ki so morale biti vedno čiste. Požarni je stopil na dva kosa stare odeje, velikosti A4 formata in je počasi drsal gor in dol po hodniku. Na dolžnosti ni bilo dovoljeno posedati po kakšnih vogalih.

Poleg tega, je požarni skrbel, da so bile v WC in umivalnici ugasnjene vse luči, razen tiste na kratkem prečnem stopnišču zaradi varnosti. Poleg tega je pregledoval opremo v soškah, če je pravilno zložena in sproti odpravljaj morebitne napake. Požarni je moral biti zaposlen.

Redarja v spalnici sta imela nalogo, da je bila spalnica čista in urejena. Vsako jutro sta se ulegla na parket na trebuh in čistila prah z omeli proti vratom. Za poravnavo kaset je bila dolga vrva, ki se je napela od vogala prve kasete do zadnje. Vmes so se kasete poravnemale v linijo do vrvi.

Do prisege je čas hitro pretekel, ker smo bili na polno zaposleni in nam ni ostalo kaj veliko časa za sanjarjenje in razmišljanje. Obsežen program šolanja je poskrbel za prehod misli na vojaške teme.

Trije tedni so minili in prišla je težko pričakovana sobota 2. april 1977. Dan Prisega. Triindvajset dni sem v vojaški suknji.

V zraku je viselo posebno pričakovanje. Posebno skrbno se je bilo potrebno obriti, čevlji so se sijali kot ogledalo in oblekli smo nove uniforme. Na glavni pisti pri komandni stavbi je že bilo vse pripravljeno za svečanost. Iz zvočnikov so donele borbene in vojaške pesmi. Na vhodu je bilo že polno civilnih oseb, kjer se je vršila kontrola osebnih dokumentov in natančen popis. Na prisego so prišli svojci iz bližnjih in tudi oddaljenih krajev Bosne, Srbije in Črne Gore. Slovencev na tej promenadi sigurno ni bilo, ali pa.

Še zadnji pregled na naši „domači“ zgornji pisti in odhod na svečanost. Zavzeli smo odrejeni nam prostor in sledilo je poravnavanje enot po dolgem in počez. Komandirji čet in vodov so se postavili na čelo svojih enot. Slavnostni oder je bil okrašen z jugoslovanskimi zastavami, pred odrom pa so bile postavljene štiri mize pregrnjene ravno tako z zastavami. Na teh mizah so bile pripravljene listine s priimki in imeni, katere smo prejeli po izvršeni prisegi.

Skozi zvočnike je zadonela komanda: „Jedinice, mirno! Za dolazak počastnog voda sa zastavom, pozdrav na desno!“

Enota je prikorakala s strumnim paradnim korakom pred oder in sledila je himna „Hej Slovani!“ Glavni govorec je bil polkovnik Žujić načelnik šole, ki je bil udeleženec bitk med drugo svetovno vojno na Neretvi in Sutjeski. Konec leta 1977 je odšel v generalštab v Beograd.

Nato je sledil glavni del proslave – zaprisega. Oficir na odru je bral besedilo in mi smo vsi v en glas (480) glasno ponavljali za njim. Besedilo prisege, ki ga bom prvo navedel v srbohrvaščini je bilo naslednje:

***Ja (vsak je izgovoril svoj priimek in ime) svečano se obavezujem /
da ću verno služiti svome narodu /
da ću braniti svojo otadžbinu /
Socialističku Federativnu Republiku Jugoslaviju /
da ću čuvati bratstvo i jedinstvo naših naroda /
i ugled Jugoslovenske narodne armije (JNA) /
i da ću savestno izvršavati naređenja svojih starešina. /
Uvek ću biti spreman /
da se borim za slobodu i čast otadžbine /
ne žaleći, da u toj borbi /
dam i svoj život.***

Poševnice pomenijo, kje so bili presledki med narekom, da smo lahko pravilno ponovili besedilo. Besedilo prevedeno v slovenščino se glasi tako:

Jaz (vsak je povedal svoj priimek in ime) se svečano obvezujem, da bom verno služil svojemu narodu, da bom branil domovino SFRJ, da bom čuval bratstvo in enotnost naših

narodov in ugled JLA in da bom dosledno izvrševal ukaze svojih starešin. Vedno bom pripravljen, da se borim za svobodo in čast domovine in če bo potrebno v ti borbi dam tudi svoje življenje.

Sledilo je podpisovanje izjave o prisegi po seznamih enot. Ko si bil poklican si strumno pristopil do mize, pozdravil in podpisal listino. Komandir čete in komandir voda sta čestitala, nato si se s priznanjem vrnil v postroj. Po končani ceremoniji je bilo prosto do kosila, kjer je bil zopet ustaljen protokol (postroj, branje dnevnega povelja ...). Vsi, ki niso imeli zadolžitev so lahko odšli s svojci v mesto do 22.00 ure. Tem pitomcem je bilo malo mar za vojaško kosilo in večerjo. Ostali smo se lahko prijaviili za prvi in drugi izhod. Prvi je bil ob treh popoldan, drugi pa ob petih. Za izhod v mesto je bil tudi poseben protokol. Ni se šlo v mesto kot trop ovac, ampak je bil prvo zbor na naši zgornji pisti, kjer so dežurni čet pregledali, če smo „speglani“ v skladu z zahtevami. Nato nas je pregledal dežurni bataljona in končno še dežurni šole. Na dan prisega smo lahko odšli praktično vsi, v poznejšem obdobju pa samo približno polovica. Ostala polovica je bila v kasarni kot enota, če bi prišlo do nevarnosti. Kasarna je imela dvojno „kapijo“ (vhod). Prvi vhod od mesta, kjer je bilo stražarsko mesto št. 2 (Radojkina kuča) in nato čez dobrih 200 m še glavni vhod, kjer je bilo stražarsko mesto št. 1, posadka straže, pripor, in dežurni oficir. Pred vhodom na desni je bila soba za obiske. Ob izhodu smo vedno poslušali iste litanije kot verniki v cerkvi, ki ponavljajo iste molitvice. Da smo primerno urejeni, da se ne opijamo, pojemo, kadimo na ulici, hodimo brez kape, z rokami v žepih, da ne razbijamo kozarcev in se pretepamo z meščani ter blatimo ugled JLA. Mesto Bileća je bilo za toliko število vojske premajhno. Imelo je osem lokalov (Dom JLA – Bečaruša, bife pri samopostrežni, hotel Trebišnjica, Bosa, Medan, Gradska kafana, Lipa in Lovac. Od tega je bil večji samo dom JLA in hotel Trebišnjica. Večinoma smo se držali hotela, kjer je tudi igral ansambel s „pevaljko“ (pevko). Poleti je hotel imel še odprto teraso. Civilno prebivalstvo je bilo kar doma, dokler se nismo pobrali v kasarno. V mestu je prevladovala SMB barva.

V času stažiranja, ko smo imeli vodniki izhod do polnoči, smo videli, kako so prebivalci prišli na „korzo“ (sprehajališče) in v hotel po odhodu vojske v kasarno. Res je pa tudi, da je mesto dobro živelo od kasarne.

V mesecu aprilu kot je razvidno iz ređovalnice smo že dobili prve ocene iz teoretičnih predmetov, razen inženirstva, ki je bila praktična.

V spominu so mi ostale prve praktične ure inženirstva na poligonu zraven strelišča.

Kot nalašč je kakšen dan prej deževalo. Kapetan I. klase Janković nas je otovorjene s krampi in lopatami „veliki inženirski alat“ (veliko inženirsko orodje) odpeljal na delovišče. Prvo smo si ogledali inženirsko izdelane zaklone iz betona skladno z normativi. Nato je vsakemu v našem vodu odmeril svoje mesto in tudi nama z namerilcem Livado Zoranom. Zemljišče je bilo že prekopano od enot, ki so temo izvajale pred nami.

Zagazili smo v razmočeno zemljo, kot bi hodili po njivi. Po pravilu Inženirija I smo pričeli s kopanjem zaklonov v prvi fazi za ležeči položaj. Pričeli smo z preklopnimi lopatkami, ki smo jih nosili obešene za pasom in nadaljevali z velikimi lopatami. Hudo je bilo za vse mestne pitomce, ki niso bili vajeni težkega kmečkega dela. Žulji so bili njihov spremljevalec. Lopate so bile polkrožne ameriškega tipa, morda še iz fonda pomoči Amerike Jugoslaviji, kjer si potreboval kar nekaj moči, da si to nekoristno orodje zapičil v zemljo. Kar sanjal sem o ostru in šilasti domači lopati, ki je kar poletela v zemljo. Tudi moja lopatka je nosila letnico 1944. V primeru, da se je zlomilo držalo, si že bil zaslišan, „kako se je to desilo“ in da se ne čuva državnega imetja.

Kopanje se je nadaljevalo za klečeči položaj in v zadnji fazi za stoječi položaj. Končno je prišla tudi ocena za izdelan zaklonilnik, ki je bil kar lično in pravilno izdelan. Ocena je bila dobro in ni šla v ređovalnico.

Po prihodu v četo smo imeli kaj čistiti, od obleke do škornjev, ki so morale biti zvečer čiste do sijaja. Lopatke smo očistili po robovih z palčkami in jih na tenko premazali z oljem.

Vse drugače je bilo naslednjič pri zakopavanju šolske protipehotne mine št. 1, imenovane tudi „kutija za štakore“ (polhova škatla). Vsak je delal sam na dovolj velikem razmaku, da sosed ni mogel kopirati kaj počne drugi. Mine smo polagali v ležečem položaju z orožjem ob sebi in stalno smo morali oprezati v smeri najverjetnejšega prihoda sovražnika. Prvo je bilo potrebno pazljivo odstraniti rušo in nato poglobiti ležišče za mino. Odvečno zemljo je bilo potrebno odlagati z lopatko na šotorsko krilo, da so bile po končanem delu sledi zabrisane. Izdelal sem res šolski primer, ko pride kapetan in pravi: „E, kilavi Radovane za ovo dobiješ šestico.“ Nato nas je zbobnal skupaj pri enem pitomcu in dejal: „Vidite, kako se to izradi, šolski primer. Za ovo se dobija desetka.“ (Poglejte, kako se to izdelava, šolski primer. Za to se dobi ocena deset). Lahko dobiti oceno deset, če pa sta bila doma iz istega kraja. Vsakega pitomca, ki mu ni ugajal in če je imel še slovenski priimek je oblajal z vzdevkom „kilavi Radovane.“

Prvomajski prazniki so minili po vojaško. Praznovanje 1. maja, ki smo to izvajali v civilnem življenju je bil sedaj še samo pod rubriko obujanja spominov. Doma smo za prvomajske praznike sadili krompir in koruzo. Na predvečer 1. maja smo šli na kresovanje, drugi dan pa na ples.

V mesto so imeli izhod tisti, ki so to hoteli in ostali, razen vseh tistih, ki so bili na dolžnosti.

Petek, 13. maj 1977

Delo in pouk sta se odvijala po planu in 53. klasa je odšla v „prekomando“. Kot neparna klasa iz 1. bataljona je popolnila Slovenijo, Hrvaško in Bosno. Vprašan sem bil delegatski sistem pri predmetu Jugoslavija in zopet dobil samo zadostno šest in ker je petek so bile popoldan delovne točke – čiščenje prostorov in kopanje.

Sobota, 14. maj 1977

Danes je delovna akcija. Vreme je oblačno in občasno rahlo dežuje. Ob 10.00 uri smo šli strelci na trening pod nadstrešnico, kjer se čisti orožje. Imel sem najboljši rezultat 44,6 možnih krogov do 50 možnih. Po kosilu je bilo prosto, zato sem šel ob petih popoldne v mesto. Ravno, ko nas je pregledoval dežurni šole, se je ulil dež, vendar nas to ni ustavilo, da ne bi šli v mesto. Najprej smo zavili na pijačo v hotel, nato še v gostilno lovec, kjer smo že spet jedli. Od kosila je preteklo nekaj ur, mi pa že lačni in tudi čas za večerjo bo minil preden se vrnemo v kasarno. Jedel sem pečenko, ki sem jo zalil s pivom in ostali tudi. V kasarno smo se vrnili ob devetih zvečer, spanja pa ni bilo ker so se razkričali Latinović, Baković, Savić in Savičić. Komaj smo jih pomirili, naj dajo mir, ker je že deseta ura mimo.

Nedelja, 15. maj 1977

Eno uro dlje spanja in budnica ob 6.00 uri. Oblačenje, nato pograbimo odeje in pred stavbo v parih po dva in seveda v vrsti iztepamo odeje. Po celi vojašnici je slišati pokanje odej. Kamor pogledaš, je vse v gibanju, odeje frfotajo in prah se vrtinči proti nebu. Takšna je slika, če odeje stapa skoraj 1200 ljudi. Za zajtrk smo dobili golaž s čajem. Vreme je še vedno oblačno in rahlo dežuje. Dopoldan so potekala tekmovanja po bataljonu. Naša četa je zmagala v streljanju, kot posameznik sem zasedel prvo mesto v bataljonu. Popoldan sem bil dežurni pri učilnici. Risal skice iz inženirije. Ura je 23.00 in čas je za počitek.

Iz taktike so se pričela usposabljanja kot vojaka posameznika in v sklopu oddelka. Oddelčne vaje smo imeli na Zlatištu in na Bjeli Rudini.

Zlatište

Zlatište nam je bil bližnji poligon od kasarne, katerega smo lahko v kratkem času dosegli peš. Nahaja se nasproti kasarne na pobočjih Hadžibegovega brda tik nad jezerom. Del Zlatišta proti mestnemu središču je bil pozidan z individualnimi hišami v katere so naselili ljudi iz potopljene doline. Danes je pozidan še tisti del, kjer smo se mi takrat usposabljali.

Wikipedija, dostopno 26.3.2020

Bijela Rudina

Bijela Rudina je naselje oddaljeno od Bileće 7 km na smeri proti Gackemu. Pokrajina je rahlo valovita, kjer prevladuje hercegovski kras in porasla z nizkim grmičevjem, ki je v štiridesetih letih zelo poraslo. V tistem času se je po teh planjavah paslo veliko drobnice, ki je to grmovje objedala. Danes drobnice ni več in pokrajina se počasi zarašča. Tukaj živi 130 prebivalcev srbske narodnosti.

Wikipedija, dostopno dne 26.3.2020

Stavba v sredini slike je osnovna šola, pred katero je rasel debel hrast in pod njim smo imeli odmor za malico.

Odmor na Bijeli Rudini....

Ponedeljek, 16. maj 1977

Po jutranjih obveznostih smo se natovorili na kamione in se odpeljali na Bijelo Rudino. Do sedaj smo že opravili usposabljanje iz lahkega pehotnega orožja (puška, PM in Pi). Orožje je potrebno vzdrževati in čistiti. Da lahko to naredimo, moramo poznati vse lastnosti orožja z razstavljanjem in sestavljanjem, ker v nasprotnem primeru ga ne moremo očistiti, niti polniti, prazniti niti streljati.

Tu na Bijeli Rudini smo imeli Taktično usposabljanje na temo Oddelek v napadu in obrambi. Ob tem času je sonce kar močno, mi pa v zimskih uniformah po terenu teci sem ter tja. Od potu in napora smo bili kar premočeni. Še ena nadloga nas je spremljala – kače. Teren je večinoma kamnit z raznimi kamnitimi ograjami, ki so kot nalašč pripravi za domovanje njihovih „poskokov“(modras).

Pri čiščenju orožja sem opazil, da sem izgubil medeninasto kantico z oljem, ko smo napadali bunker. Dobil sem drugo od vodnika stažiste, ker se je dogajalo, da so se takšne stvari izgubljale iz generacije v generacijo. Pri vajah so se pa takšni izgubljeni predmeti našli in vodniki so jih spravili, če je kdo kaj potreboval. Posebno so se radi zgubljali kovinski pasovi za naboje pri PM, pa šipke za čiščenje, „ pojačniki trzanja“ (ojačevalci plinov), posodice za olje in pribori za čiščenje. Prišel sem z večerje (špageti in solata), ura je 21.00 učim se RKBO in NG – jutri imamo kontrolno vajo.

Danes mi je 67 dan v vojski.

Torek, 17. maj 1977

Prve tri ure smo imeli RKBO in kontrolno vajo smo seveda tudi pisali, nato pa še dve uri drgnili osebno dekontaminacijo. Te posodice, krpice in maske mi niso preveč dišale, ker tudi v šoli nisem maral kemije. To se lepo vidi v ređovalnici, kjer imam edino zadostno oceno (6) ravno iz RKBO. Še tri ure smo po tem pilili pouk iz streljanja (NG). Pri pouku streljanja je bilo potrebno poznati tehnične lastnosti in zmogljivosti posameznih orožij na pamet. Rokovanje z orožjem je moralo biti hitro in zanesljivo v vseh situacijah. Zato je bil ta predmet predvsem praktičen na terenu. Pri vsaki uri je bil kateri vprašan prejšnjo snov, nato smo šli naprej.

Do petih je bilo prosto, zato smo zavili v kantino, ki pa je bila za nas iz 4. čete malo od roke. Stavba kantine se je nahajala v spodnjem koncu kasarne blizu glavnega vhoda. Preveč nismo motovlili okrog kantine prvič zato, ker ni bilo časa, drugič pa zaradi denarja, ki smo ga čuvali za izhod v mesto. V kantini sem kupoval predmete za osebno higieno in občasno še zraven eno pivo, ki je bilo iz zaboja. Iz hladilnika so delavke pivo čuvale za oficirje, posebno za mlade podporočnike in poročnike, ki so jim pihali na dušo. Vsaka, ki ni bila poročena je upala, da se poroči z oficirjem. To je pomenilo dobro prihodnost, plača, stanovanje in še kup drugih ugodnosti. Pivo je nosilo ime BIP (Beograjska industrija piva). V kantini je bilo poleti škoda dinarja za to pivo, ki je bila topla in praznega okusa. Cigarete filter 57 (Tobačna Ljubljana) in Drino (Niš – Srbija), pisma in znamke sem kupoval v trafiki zraven naše čete. Aktivni oficirji nas niso marali videti v kantini, češ da nimamo kaj delati.

Ob petih popoldne smo šli v kino dvorano gledati tri poučne filme, vendar sem jih bolj malo gledal, ker sem zaspal. Mateša Pero iz Generalskega stola (HRV) me je dregnil, ko je bilo treba iti. Na strelišču sem izvedel še trening z zračno puško in po večerji je bilo še učenje predmeta Jugoslavija in Vojaško letalstvo. Vreme je bilo sončno in toplo.

Sreda, 18. maj 1977

Vreme je bilo sončno in toplo, mi pa še vedno v zimskih uniformah. Zjutraj smo zopet imeli S.O. In korakali s paradnim korakom, da je bilo veselje. Do konca pouka smo bili nato na poligonu in izvajali temo Uporaba protitankovskih min. Spet je vsak vlačil po eno šolsko mino, ki je bila težka 6 kg in pričeli smo s kopanjem ležišč za te mine. Dobra stvar je bila, da je bil zaradi lepega vremena teren suh. Sonce nas je kar dobro pregrevalo, ker naši poligoni nam niso nudili sence. Za vsako operacijo od skupno štirih je bila ocena. Danes je bil kapetan bolj radodaren in se me je usmilil z ocenami 7,8,8,9.

Ta radodarnost je bila podobna tisti v nemški vojski med drugo svetovno vojno, ko jim je šlo na določeni fronti za nohte, so poslali zaboj železnih križcev za moralo, vendar tudi to ni dosti pomagalo. Sonce nas je preznojilo in utrudilo. Pošte še ni nobene. Popoldan smo strelci imeli trening in NG. Dokler smo zvečer vse postorili, je bila ura 23.30.

Četrtek, 19. maj 1977

Vreme še bolj toplo kot včeraj. Zjutraj smo se dobro ogreli pri telovadbi. Danes mi je 70 dni vojaškega roka, pa kaj vse smo že dosegli in naredili. Prve dve uri smo imeli teorijo iz artilerije v naši učilnici v katero se je uprlo jutranje sonce.

Po prihodu v Bilečo sem imel kar nekaj težav z orientacijo, kajti tam kjer je doma sonce zahajalo, je tukaj vzhajalo. Kapetan nas je kar nekaj poslal na umivanje, ker smo pri pouku kinkali in dremali. Dremanje je obsegalo štiri faze in sicer malo za res, malo za šalo. Prva faza je bila faza kokoške – kinkanje z glavo in zapiranje oči. Druga faza je bila faza kobre – podpiranje glave z roko in zapiranje oči. Tretja faza je bila superman – desna roka stegnjena čez mizo, glava je klonila počasi proti mizi. Četrta faza je bila faza krokodil – naslon nazaj, glava tudi in odprta usta. Četrta faza se je masovno prakticirala v kino dvorani pri gledanju filmov, ko se je ugasnila luč.

Zadnje tri ure je bil NG in bilo je zelo zabavno. Kapetan Pajo je bil dobre volje in nas je pritegnil k temi, ki smo jo iz pouka streljanja obravnavali. Ob povratku v kasarno smo se morali takoj odpraviti v kino dvorano, kjer je neki general imel predavanje. Kaj je bilo to se ne spomnim več, vem le to da smo zopet kinkali in dremali. Po predavanju je komandant bataljona kap. I. klase Konstantin Koprivica izdal ukaz, da slačimo zimsko obleko in pričnemo z letno. Menjava je potekala na isti dan po celotni teritoriji Jugoslavije. Kako toplo je bilo ob tem času graničarjem v planinskem svetu si lahko kar predstavljamo. Nič več nismo bili zaspani, ampak smo našega komandanta nagradili za takšen ukaz z aplavzom. Veselje je bilo nepopisno. Po večerji smo šli še enkrat v kino dvorano, tokrat na proslavo, ne vem več v čast koga je bila izvedena. Nastopali so tudi krajanji iz mesta Bileća. Po končani proslavi smo nekateri zavili še v učilnico, kjer se je bilo dovoljeno do 23.00 učiti. Učili smo se predmet Veza, ker imamo jutri kontrolno vajo.

Petek, 20. maj 1977

Oblekli smo letno obleko in se počutili peresno lahke. Ni bilo več težkih „šinjelov“ in debele „čoje“. Čoja je izraz za volneno tkanino zimske obleke. Pri vezi smo spisali še kontrolno vajo in jemali novo snov. Po 5. uri pouka sem šel do kap. Himze Pečenkovića, da mu bom narisal prosojnice za grafoskop pri predmetu Teorija taktike. Teden je naokoli in na vrsti je v popoldanskem času kopanje. Po kopanju sem bil v učilnici, napisal domov pismo, ker bom potreboval kakšen dinar in nadaljeval z risanjem prosojnic. Zakaj me je kapetan prosil, da mu narišem prosojnice? Pri izdelavi neka sheme iz taktike je odkril da dobro rišem in na podlagi tega sem mu izdelal željene skice.

Stojanović Milan je dobil od doma paket s pecivom in nam ga dal v „čuvanje“. Dokler je prišel iz mesta smo vse zmazali. Dobro, da si je prej izdvojil nekaj kosov, drugače bi ostal brez vsega.

Sobota, 21. maj 1977

Ob devetih so bila športna tekmovanja z mestom Bileća. V streljanju z zračno puško smo jih premagali za 126 krogov. Popoldan je bil izhod v mesto, kjer smo nekateri zavili k fotografu, da nas je slikal in naročili smo serijo fotografij. Začutili smo lakoto, zato smo jo potegnili do gostilne Lovac na zrezke in pivo. Zaokrožili smo še do Bose in pod Lipo, kjer je bilo nekaj naših. Plačal sem eno rundo pijače, ki je bila 62,50 dinarjev – malo več kot mesečna plača vojaka. V kasarno smo prihiteli nekaj pred deseto. Ob 23.00 sem šel v učilnico delati plakate, pa sem bolj dremal kot delal, zato sem jo potegnil spat.

Nedelja, 22. maj 1977

Nedelja nam je najbolj priljubljena, ker vemo, da smo pretolkli zopet en teden vojaščine in ker smo eno uro dlje spali. Izvajanje vsakodnevnih jutranjih opravil in stepanje odej. Obetal se je lep sončen dan. Po zajtrku smo se nahajali največ v učilnici, ker poležavanje v sobah ni bilo dovoljeno. Nekateri smo zavili še na kavo in cigaret v kantino, pa je bila takšna gneča, da smo odšli nazaj v četo. Končal sem plakat in nadaljeval z risanjem shem za kapetana Pečenkovića. Risal sem do osmih zvečer, nato je bila večerja in učenje predmete Artilerija in TT do 23.00, ko nas je dežurni napodil na spanje. Ob treh ponoči me je pomotoma zbudil pomočnik dežurnega čete Benka Jano. Livada Zoran merilec na PM mu je naročil naj ga zbudi, da se bo šel učiti. Ker so bile postelje ena poleg druge je v temi zgrešil Zorana in zbudil mene. Samo obrnil sem se in v hipu zaspal nazaj.

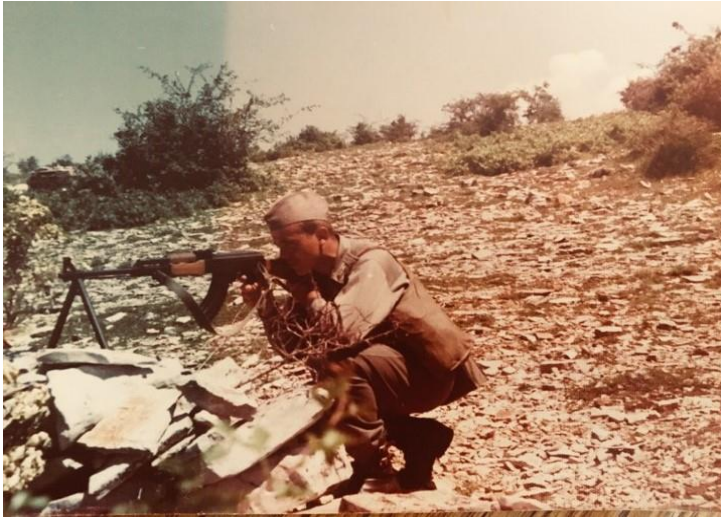
Ponedeljek, 23. maj 1977

Jutro sveže in sončno. S polnim tempom smo se zagnali na delo in pospravili za zajtrk konzerve z rižem. Sledila je jutranja telovadba in „smotra“ - pregled enot na glavni pisti. Na hitro sem odnesel prosojnice kapetanu Pečenkoviću v kantino, kjer me je počastil s kavo in hitro nazaj v četo. Danes smo pisali dve kontrolni iz TT in Artilerije. Zadnje ure smo imeli na poligonu streljanje s tromblonom. Maketo tanka, ki je bila tudi tarča sem s šolskim projektilom zadel na razdalji 100 m. Streljali smo s PAP, ki ima nastavek za namestitvev tromblonske mine. Pri postroju za kosilu sem dobil še od doma razglednico, ki jo je napisal brat Marko. Popoldan sem se v učilnici učil 80 znakov za vodenje delovne karte. Večerja je mimo, oprema očiščena in zložena zato je čas za spanje.

Torek, 24. maj 1977

Vreme sončno in zelo toplo. Po izvedeni jutranji telovadbi, zajtrku in smotri smo se pripravili za odhod na Bijelu Rudinu. Premik na 7 km oddaljeni poligon smo izvedli s kamioni znamke TAM 4500 in 5500. Ti kamioni so imeli na kesonu ob vsaki stranici lesene klopi, kjer smo se namestili. Moje mesto je bilo vedno na desni strani do zadnje stranice. Malo nepazljivosti in bi se lahko znašel na cesti, zato sem se raje usedel na lesen pod. Bilo je dosti bolj varno in tudi udobno. Nikoli nisem v popolnosti zaupal vojaškim šoferjem, zato bi tudi prvi odskočil, če bi bila nevarnost. V primeru prevračanja kamiona je malo možnosti za preživetje ali pred poškodbami pod ponjavo, kjer ni nobene zaščite. Na poligonu smo izvajali pouk iz taktike na temo „Oddelek v obrambi“. Med malico je k našemu oddelku prišel komandir 1. oddelka vodnik Kurtić Adil in povedal, da je njegovega pitomca Ozmec Milkota pičil „poskok“ (modras). Takoj ga je odpeljal kamion v ambulanto v kasarno in nato rešilec v bolnico Trebinje. Popoldan je bilo prosto, zato je bilo dovoljeno, da smo malo zadremali v

spalnici.

*Bijela Rudina: poligon usposabljanja iz taktike (novi PM kal. 7.62 mm M 72)
Foto: Livada Zoran*

Na fotografiji sem slikan že z novim puškomitrlezom kal. 7,62 mm M 72. To pomeni, da smo polovico puškomitrlezov M 53 v vodih zamenjali z novejšimi. Ker so bili ti puškomitrleži popolnoma novi, se z njimi ni streljalo z manevrskim strelivom, ampak samo z ostrim na strelišču, ko smo izvajali bojno streljanje. Stari M 53 so šli na skladiščenje. Šele leta 1984 je prišla kopija M 53 v kalibru 7,62 mm imenovana puškomitrlez M 84.

Sreda, 25. maj 1977

Današnji dan najrajši ne bi sploh opisal, ker sem bil takoj po jutranjih opravilih na glavni pisti kar razočaran. Namreč delili so se pokali, priznanja in diplome za dosežene uspehe na zadnjem tekmovanju. Mene so preprosto izpustili za prvo mesto v streljanju in nekdo drugi je dobil moje zasluge. Do konca vojaškega roka sem na prigovarjanje komandirja voda sodeloval na še eni strelni tekmi. Dan je bil kakor drugi z izvedenim komandantskim pregledom. Komandant bataljona je v spremstvu komandirja čete pregledal opremo in namestitvene prostore.

Mi smo bili vsak pri svoji postelji in na komando odprli kaseto. Komaj smo se rešili te obveznosti, že smo se morali pripravljati za prvo opravilje kasarniške stražarske službe. V preteklem obdobju so prisege smo še kako trenirali postopke stražarja in predvsem dolžnosti. Oprema je morala biti brezhibno kompletna. Poveljnik straže vodnik stažist Kurtić Adil nas je pripeljal v prečno ulico zraven kantine, kjer je predal raport dežurnemu oficirju šole. Šele sedaj se je pričelo preverjanje pripravljenosti za stražo. Vse je bilo odvisno, kakšne volje je bil dežurni. Zgodilo se je tudi, da je komplet ekipo nagnal nazaj v enoto in so čez čas, ki jim ga je določil prišli zopet nazaj. Po izvršeni kontroli smo prišli do prostorov straže zraven dežurnega oficirja. Zamenjava se je izvršila po sistemu stara straža ven, nova straža noter, s tem, da so se prej pregledali prostori. Razpored stražarskih mest je bil za našo izmeno predhodno narejen. Dolžnosti stražarskega mesta, kjer smo bili določeni smo znali na pamet in tudi drugih stražarskih mest, kar je med drugim spraševal tudi dežurni oficir. Stražarski mest je bilo šest. Najbolj odgovorno in specifično je bilo stražarsko mesto št. 5. Nahajalo se je tik nad zahodnim obzidjem in tukaj so se čuvala skladišča s strelivom in MES (minsko eksplozivnimi sredstvi). Na tem mestu je moralo biti orožje polno. Za izvajanje straže smo prejeli dva okvirja ostrih nabojev (20 kosov).

Četrtek, 26. maj 1977

Včeraj ob petih smo sprejeli stražarsko službo v kasarni. Jaz sem imel stražarsko mesto št. 3, ki je pokrivalo tehnični park (tanki in oklopna vozila) ter izhod na strelišče. Cel popoldan smo iz strelišča podili konje. Zvečer sva z vodnikom Kurtić Adilom podila konje vse do Šuhurove Mahale, ki je od kasarne oddaljena 3 km.

Čigavi so bili ti konji? To so bili konji iz obrobja mesta pri kasarni. Področje strelišča in določeni poligoni niso bili posebej zavarovani z ograjo, zato je bil dostop omogočen vse do obzidja kasarne. Zato je bilo tukaj stražarsko mesto. Konje so lastniki spuščali, ker je bilo dosti paše. Da ne bi konji odšli predaleč so jim na distanco približno pol metra zvezali noge. Ti konji, ki sva jih midva gnala niso imeli zvezanih nog, zato so šli v galopu. Konji z zvezanimi nogami so ponoči povzročali hrup, kot da se stražarskemu mestu približuje sam hudič. Zaradi zvezanih prvih nog so naprej poskočili sonožno in ropotali s podkvami po kamenju. Nič koliko težav smo imeli na tem stražarskem mestu in dobro, da ni kakšen preplašen stražar ustrelil konja ali pa koga iz skupine, ki je hitela na pomoč, ko je ves preplašen klical, da se mu v temi nekaj bliža. Pozneje, ko sem bil v vlogi komandirja straže z mlajšimi pitomci sem imel podobne probleme. Kljub opozorilom komande kasarne, so lastniki še naprej spuščali te konje. Na vsaki dve uri je bila menjava straže. Na vsako stražarsko mesto sta prišla dva pitomca. Noč je bila za počitek popolnoma razkopana. To noč sem spal samo slabi dve uri. A to še ni vse. Čez dan so se ukinila stražarska mesta 2, 3, 4 in 6. Vsi iz teh stražarskih mest so morali biti prisotni pri pouku. In potem se ti ne bo v učilnici dremalo. Ob petih popoldan smo predali stražo in sledilo je kopanje.

Po mene je prišel pomočnik dežurnega čete in rekel da se javim dežurnemu šole. Nemalo sem bil začuden, zakaj me kliče dežurni. Pri dežurnemu me je čakal Vučković Peter iz Knežje Lipe, ki je prišel v kasarno in bil razporejen v 55. klaso. Prinesel mi je pozdrave od doma in 300 dinarjev, 200 od doma in 100 dinarjev od Amalije Kolarič gostilničarke iz Brezovice.

Zvečer sem se učil predmet Čitanje kart, ker smo naslednji dan pisali kontrolno vajo. Danes sem pa kar utrujen od vseh teh aktivnosti in ne spanja.

Petek, 27. maj 1977

Vreme oblačno. Kot sem že napovedal včeraj, smo danes pri ČK pisali kontrolno vajo in nato imeli še tri ure predavanj iz kartografije. Od izohips in trigonometrov ima da se ti malo zmeša. Zadnje štiri ure smo imeli PP „periodički pregled“. Čistili smo kompletno oborožitev našega voda, tudi minomete in Bst 82 mm (netrajni top). Za čiščenje orožja je bila predvidena nadstrešnica za našo stavbo. Rešitev je bila zelo enostavna. Na kovinsko konstrukcijo, ki se z enim delom opirala na obzidje z drugim pa na jeklene profile je bila pritrjena salonitna kritina. Nadstrešnica je bila dolga 50 m. Prečno so bile postavljene mize z lesenimi ploskvami, ki so omogočale razstavljanje, čiščenje in sestavljanje orožja. Pred čiščenjem orožja je bil obvezen pregled, če je orožje prazno, pa če smo ga prej že pregledali. Stari pregovor pravi, da se tudi prazna puška sproži. Dve ali tri generacije pred nami je pod nadstrešnicami pri čiščenju orožja prišlo do nesreče s smrtnim izidom. Mize za čiščenje so bile toliko široke, da smo pri čiščenju stali z obeh strani. Med drugim smo si pomagali pri vlečenju vrvi, ko se se čistile cevi. Pri enem od takih čiščenj je namerilec PM izvedel kontrolno proženje preden je razstavil PM. Strel in nasproti stoječi se je zgrudil mrtev. Bil je edinec aktivnega oficirja doma iz Pulja. Na prečnem profilu se je še videla sled od udarca

krogle.

Orožje smo čistili, zvečer smo imeli na strelišču bojno streljanje. Tarče so bil osvetljene z medlim ognjem. Na 100 m sem s PAP od šestih nabojev zadel štiri. Je pa res, kar sem pozabil omeniti pri zadolževanju z orožjem, da sem dobil puško z 95% „nagriženo“ izdrabljeno cevjo. Pri taki obrabi krogla že izgublja pravilno rotacijo in balistične lastnosti, zato zadetki so netočni. Čas po večerji je bil namenjen čiščenju orožja do komad noči. Ni bilo vprašanje počitka, le orožje je moralo biti čisto.

Sobota, 28. maj 1977

Dopoldan so bile organizirane učne ure za vse. Prisoten je bil vodnik stažist, ki je reguliral odmore in po potrebi predal poročilo o številčnem stanju dežurnemu oficirju. Učne ure so bile obvezne za cel bataljon, razen za tiste, ki so bili na dolžnosti. Pred kosilom je bilo ponovno čiščenje orožja. Po teoriji in iz prakse je bilo z analizami ugotovljeno, da se cevi po streljanju dokončno ohladijo šele po 36 urah.

Po kosilu je bilo končno prosto. Kdor je imel voljo, je lahko šel v učilnico in se učil do večera. Dovoljeno je bilo počivati v spalnici, ampak se postelje ni smelo razkopavati in tudi v pižamo nismo smeli. V mestu nisem šel, ker sem zaspal in zamudil izhod ob petih popoldne. Nič ni bilo narobe, ker je bilo v mestu iz tedna v teden enako, le sedaj je pomlad in prihaja vroče poletje.

Na večerji sem si malo ogledal novince iz 55. klase. Siromaki so malo blede in prestrašeni, tako kot smo bili mi in naši predhodniki. Skupina se kar veča in danes jih je že okoli 150. Na hodniku sem bil redar in preden sem vse spravil v red je bila ura že čez enajsto zvečer.

Nedelja, 29. maj 1977

Zopet iztepanje odej, ureditev prostorov in zajtrk Ob osmih postroj in odhod v učilnico na učne ure. Učil sem se RKBO, ker bo jutri v „dolini suza“ (dolina solz) preverjanje znanja. Livada je bil v mestu in mi je prinesel malico (sendvič in sok). Kaj smo za eni siromaki, še nismo dobro pojedli zajtrka, že smo lačni in kosilo je pred nami. Tukaj se moramo še seznaniti s pojmom dolina solz.

Učilnica za RKBO je bila blizu poligona v majhni uvali. Bila je to kamnita stavba kot vse v kasarni in zraven je bila še majhna nizka zgradba kot nekakšen bunker. V večji stavbi je bila učilnica s shemami, in prerezi atomskih bomb in ostale sheme s področja RKBO. Zraven pa je bila še letna učilnica. Letne učilnice so bile narejene na poševnem terenu, kjer se je izkoristilo padec in se s tem dobilo obliko predavalnice kot na fakultetah. Namenjene so bile poletnemu obdobju ali če je prišla poletna ploha. Poleti ni bilo pod nadstrešnico letne učilnice posebno hladno, ker se je segrela pločevinasta streha čez 40 stopinj. Dobro je bilo to, da nas ni sonce nabijalo direktno v glavo.

Savičić Vlastimir iz našega voda si je na igrišču pri igranju košarke zlomil roko v zapestju. Po večerji sem se šel učiti še Jugoslavijo in NG.

Ponedeljek, 30. maj 1977

Otovorjeni z orožjem in materialnimi sredstvi smo jo s kapetanom Momirovskim krenili na poligon, kjer smo izvajali NG. Imel sem srečo in bil vprašan. Odgovoriti sem moral na vprašanje: „Izdavanje komande za gađanje malog nepomičnog cilja.“ (Izdavanje povelja za streljanje na mali nepremični cilj). Dobil oceno 7 do 8. Pri malici sem se pogovarjal s kapetanom, kako mu je bilo, ko je služboval v kasarni Novo mesto.

Pri predmetu Jugoslavija sem dobil oceno 8. Včerajšnje učenje mi je prišlo prav. Do konca pouka smo bili gosti v „dolini suza“ pri RKBO.

Pri preverjanju postopka nameščanja zaščitnih mask nas je kapetan nagnal v tisti bunker in

zapahnil vrata. Skozi majhno okno je vrgel dimno bombo in zavpil: „Otrovi!“ (Strupi!) To je bil znak za namestitev zaščitne maske. Kdor ni imel maske dobro nameščene, ga je dim pričel dušiti zato je tolkel s pestmi po vratih in kapetan ga je spustil ven. Ko je prizadeti prišel do sape, ga je vprašal kako se piše in mu v žepno redovalnico pritisnil nezadostno oceno.

Ta kapetan je že pred našo generacijo dobil ime „Čarli trovač.“ Čarli je bila znana znamka sredstva za pomivanje posode, trovač pa pomeni zastrupljevalec.

Vendar nas danes še ni nagnal v bunker, ker še nismo dosegli takšne stopnje znanja. Preverjanje namestitve zaščitne maske na čas je bilo izvedeno pred bunkerjem. Postavil nas je v vrsto in izdal povelje: „Masko u zaštitni položaj!“ in meril čas, ki je bil šest sekund. Jermenčke na maski smo si že priredili na učnih urah. Ravno tako smo z milom namazali steklene površine za oči, da se niso rosile. Vsakemu je preizkusil zategnjenost jermenčkov in prileganje maske na obraz. Enih pet je že izločil na drugo stran in ko je preveril še mene, me je tudi poslal k njim. V glavi se mi je porajala misel, da bomo na ti stani dobili nezadostno oceno. Ko mi je obrnil hrbet sem preskočil v prejšnjo vrsto. Prav počasi je potegnil iz žepa redovalnico pristopil k tistim izločenim šel od enega do drugega in dal vsem solidne pozitivne ocene. Skupina v katero sem prestopil je vsa dobila negativno oceno 5. Zaradi te moje odločitve se tako lepo v redovalnici bliska edina negativna ocena v času šolanja. Popoldan smo zopet odšli v kino dvorano gledati poučne filme, ki nam pridejo zelo prav, da si malo oddahnemo.

Na Bijeli Rudini – usposabljanje iz T.O. Avtor označen s puščico.

Torek, 31. maj 1977

Odpeljali smo se na Bijelo Rudino. Vreme sončno in toplo. Pred nami je bila tema iz T.O. Malo smo trenirali, malo počivali. Z nami je bil komandir voda poročnik Najdanovski Mirko, ki se je z nami zapletel v pogovor s ciljem, da vidi kako mu enota dela in če so kakšni problemi. Nastale probleme smo reševali najraje na terenu, kjer smo bili daleč stran od radovednih oči in ušes. Povratek v kasarno in za kosilo smo zmazali vojaški pasulj. Do petih popoldne prosto, nato pa učenje. Ob sedmih zvečer sestanek čete. Razprava je bila burna in je zadeva trajala vse do desetih zvečer. Zakaj je bil sklican sestanek se ne spomnim več. Iz O. J. sem dobil oceno 7 in iz artilerije 8. Danes mi je 87. dan v vojski.

Na Bijeli Rudini – usposabljanje iz T.O. Avtor označen s puščico.

Se nadaljuje...